

Nr 102

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa
anslagsfrågor rörande försvaret för budgetåret 1967/68
jämte i ämnet väckta motioner.*

(1:a avd.)

DRIFTBUDGETEN

Fjärde huvudtiteln

1:o) **Ramberäkning m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 6, s. 14—23 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1967) dels berett riksdagen tillfälle att yttra sig med anledning av vad som har anförts om ramen för det militära försvaret m.m., dels föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 medge att, om värnpliktiga av beredskapskäl inkallas till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller av samma skäl andra särskilda åtgärder måste vidtas, följande under riksstatsens fjärde huvudtitel uppförda, av riksdagen maximerade anslag, nämligen Armén: Övningar m.m., Underhåll av tygmateriel m.m., Marinen: Övningar m.m., Underhåll av fartyg m.m., Flygvapnet: Övningar m.m. samt Drift och underhåll av flygmateriel m.m., får överskridas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, dels ock föreslagit riksdagen att medge att det för budgetåret 1962/63 anvisade reservationsanslaget Utredningar rörande förflyttning av vissa förband från Järvafältet m.m. och det för budgetåret 1963/64 anvisade investeringsanslaget Markförvärv för nya förläggnings- och övningsområden för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente får disponeras även under budgetåret 1967/68.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 110 (s. 2—13 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 10 mars 1967) dels berett riksdagen tillfälle att yttra sig med anledning av departementschefens förslag rörande ramberäkning och förbättrade värnpliktsförmåner, dels ock föreslagit riksdagen att medge att det för budgetåret 1963/64 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget Materiel för en svensk beredskapsstyrka för FN-tjänst får disponeras även under budgetåret 1967/68.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

herr *Holmberg m. fl.* (I: 384) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 480), i vilka hemställts a) att riksdagen måtte besluta att för nästa budgetår för det militära försvaret anslå ett i jämförelse med proposition nr 1 med 300 milj. kr. förhöjt belopp, varigenom basbeloppet kommer att uppgå till 4 900 milj. kr. i pris- och löneläge maj 1966, b) att befintliga reservationer skall frisläppas i den utsträckning konjunkturläget medger, c) att anslag för andra militära ändamål (beredskapsstyrka för FN-tjänst, flyttning av I 1 och Ing 1 m. m.), flygtekniska försöksanstalten och försvarets fabriksverk skall utgå enligt i propositionen angivna grunder,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (I: 755) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 944), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att för nästa budgetår för det militära försvaret anslå ett i jämförelse med proposition nr 110 med 298,75 milj. kr. förhöjt belopp fördelat enligt följande

Anskaffning av tygmateriel	+ 84,6 milj. kr.
Anskaffning av fartygsmateriel m. m.	+ 59,6 milj. kr.
Anskaffning av flygmateriel	+ 154,55 milj. kr.

samt att bemyndiganden lämnas i erforderlig omfattning för att genomföra här ovan angiven anskaffning på ekonomiskt fördelaktigaste sätt,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ivar Johansson* och *Lundström* (I: 807) och den andra inom andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* (II: 1007), i vilka hemställts att riksdagen 1) i syfte att begränsa de för försvarets effektivitet och ur sysselsättningssynpunkt ogynnsamma verkningarna av de i prop. 110 föreslagna nedskärningarna av försvarsanslagen måtte för budgetåret 1967/68 anvisa till materielanslag inom försvarets kostnadsram ytterligare 50 milj. kr. utöver departementschefens förslag samt medgiva att för budgetåret 1967/68 av tillgängliga reservationsmedel får disponeras ytterligare 50 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag, 2) icke nu gör något uttalande beträffande försvarets planerings- eller kostnadsramar för budgetåren efter 1967/68,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ivar Johansson* och *Lundström* (I: 385) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Ståhl* och *Hansson* i Skegrie (II: 491), i vilka hemställts att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att de militära myndigheterna anbefalles att kontinuerligt till statsutskottet redovisa hur större anslagsposter i statsverkspropositionen och senare propositioner återverkar på utlagda beställningar och sysselsättningen inom statsförvaltningen, industrin och andra berörda områden,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

herr *Werner* (I: 485) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson m. fl.* (II: 606), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att anslaget Anskaffning av tygmateriel m. m. minskas med 75 milj. kr., att anslaget Anskaffning av fartygsmateriel m. m. minskas med 50 milj. kr. och att anslaget Anskaffning av flygmateriel m. m. minskas med 225 milj. kr.,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* (I: 486) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.* (II: 609), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger 1965 års försvarsutredning i uppdrag att som alternativ utreda och framlägga förslag om total avrustning i enlighet med vad som i motionerna anförts,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ahlmark m. fl.* (I: 787) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjövall m. fl.* (II: 1009), i vilka hemställts att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till riksdagens höstsession om erforderlig medelsanvisning till flygtekniska försöksanstalten för att mildra de allvarliga konsekvenser för försöksanstalten som bifall till propositionen nr 110 kommer att innebära,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Svanström* och *Axel Kristiansson* (I: 808) och den andra inom andra kammaren av herr *Elmstedt m. fl.* (II: 1006), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta om skyndsamt införande av ett generellt frikort för värnpliktiga gällande alla järnvägs- och busslinjer inom landet i enlighet med vad i motionerna anförts.

Beträffande motiveringarna till yrkandena hänvisas till motionerna I: 384, I: 755, I: 807, II: 491, II: 606, II: 609, II: 1009 och I: 808.

De anslag inom försvarsdepartementets verksamhetsområde som föreslås i propositionerna 1 (bil. 6) och 110 avser utgifter om sammanlagt 5 044,4 milj. kr., varav 5 001,2 milj. kr. för militära ändamål och sammanlagt 43,2 milj. kr. för flygtekniska försöksanstalten och försvarets fabriksverk.

Det militära försvarets andel av bruttonationalprodukten till produktionskostnad kan för budgetåret 1967/68 preliminärt uppskattas till 4,1 % mot 4,6 % för innevarande budgetår. För budgetåren 1958/59 och 1962/63 utgjorde andelen 4,9 resp. 4,5 %.

Den sammanlagda ökningen av anslagen jämfört med riksstaten för budgetåret 1966/67 föreslås bli 229,5 milj. kr. eller ca 4,6 %. Om man beaktar den av riksdagen beslutade minskningen av medelsförbrukningen med ca 350 milj. kr. under innevarande budgetår innebär förslaget en ökning med 579,5 milj. kr.

Summan av de föreslagna anslagen föreslås utgöra ram för utgifterna under nästa budgetår. Då något förslag från försvarsutredningen inte föreligger har departementschefen beräknat försvarskostnaderna för nästa bud-

getår med utgångspunkt i att försvarsutgifterna i fasta priser räknat skall i stort vara lika stora som under innevarande budgetår.

Utgiftsramen för nästa budgetår har enligt förenämnda propositioner beräknats på följande sätt.

Basbelopp 1966/67 (prisläge maj 1965) (prop. 1966: 1 bil. 6)	4 589 000 000
Pris- och lönestegringar maj 1965—maj 1966	+ 335 000 000
Reduktion (jfr prop. 1966: 1 bil. 6 s. 20)	— 350 000 000
Uppräkning	+ 26 000 000
<hr/>	
Basbelopp 1967/68 (prisläge maj 1966)	4 600 000 000
Beräknade pris- och lönestegringar maj 1966 — medelkostnadsläge 1967/68	+ 340 000 000
Priskompensation på kapitalbudgeten för budgetåret 1965/66	+ 19 000 000
<hr/>	
Utgiftsram för det militära försvaret (beräknat utfall den 30 juni 1968)	4 959 000 000
Beredskapsstyrka för FN-tjänst	+ 6 900 000
Flyttning av I 1 och Ing 1	+ 28 600 000
Markförvärv för I 1 och Ing 1	+ 6 000 000
Projekttilröjning på Järnafältet	+ 200 000
Markförvärv för I 2 övningsfält	+ 450 000
<hr/>	
Anslagssumma för militära ändamål	5 001 150 000
Flygtekniska försöksanstalten	+ 10 300 000
Försvarets fabriksverk	+ 32 900 000
<hr/>	
Utgiftsram för ändamål inom försvarsdepartementets verksamhetsområde (enl. prop. 1967: 1 bil. 6 och 1967: 110)	5 044 350 000

Inom utgiftsramen föreslås att hittills outnyttjade belopp under anslag på kapitalbudgeten får tas i anspråk med ca 148 milj. kr. Motsvarande reserveringsmedelsökning förutsätts ske under anslag på driftbudgeten.

Utöver utgiftsramen föreslås medelsförbrukning till ett belopp om ca 57 milj. kr. för flyttning av I 1 och Ing 1 samt investeringar för försvarets fabriksverk. Vidare förutsätts få ske viss överföring av materielanskaffning m. m. från innevarande till nästa budgetår till ett belopp av ca 55 milj. kr. samt — vid ändrade utrikespolitiska eller arbetsmarknadsmässiga förutsätt-

ningar — ytterligare förbrukning av reservationsmedel på driftbudgeten eller outnyttjade belopp på kapitalbudgeten enligt beslut av Kungl. Maj:t.

Utskottet. 1963 års försvarsbeslut avsåg fyra budgetår, d. v. s. budgetåren 1963/64—1966/67. Beslutet grundades på förslag av 1962 års försvarskommitté. Enligt beslutet skall utgångspunkten vid beräkning av utgifterna för militära ändamål vara ett basbelopp, som skall dels ökas med 2,5 % varje år för att kompensera den gradvisa kostnadsökning, som man ansåg uppkomma genom den tekniska utvecklingen, dels hållas realekonomiskt konstant genom att justeras med hänsyn till inträffade pris- och löneförändringar. Basbelopp för de fyra budgetåren har varit respektive 3 780,8, 3 924,4, 4 209,3 och 4 588,6 milj. kr.

Med hänsyn till konjunkturläget bedömdes vid 1966 års riksdag nödvändigt med en viss tillfällig återhållsamhet beträffande planerade investeringar i materiel och anläggningar inom försvarets område. Riktpunkten för denna åtstramning var att minska medelsförbrukningen under budgetåret 1966/67 med 350 milj. kr. Den till följd härav ökade reservationsbehållningen förutsatte riksdagen skola få tagas i anspråk under de närmast följande budgetåren för att man skulle kunna återtaga den del av anskaffnings- och anläggningsverksamheten som uppskjutits.

För att utreda krigsmaktens och civilförsvarets utveckling efter utgången av budgetåret 1966/67 tillsattes 1965 års försvarsutredning. Dess arbete skulle bedrivas med sikte på att förslag i de huvudfrågor, som utredningen hade att behandla, skulle kunna lämnas till 1967 års riksdag. Från ordföranden i försvarsutredningen anmäldes i december 1966, att utredningen inte kunde lämna något underlag för sådant beslut och att ytterligare utredningar behövdes för ställningstagande till de framtida försvarskostnaderna.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 13 januari 1967 beslutat att försvarsutredningens arbete skall fortsättas har utredningen anmodat överbefälhavaren att företaga ytterligare utredningar rörande krigsmaktens inriktning och utformning på längre sikt och till ledning för utredningsarbetet lämnat direktiv för alternativa kostnadsramar.

Med anledning av att något förslag från försvarsutredningen inte föreligger beräknar departementschefen för nästa budgetår utgiftsramen för det militära försvaret med utgångspunkt i att försvarsutgifterna i fasta priser räknat i stort skall vara desamma som under innevarande budgetår. I medelkostnadsläge för budgetåret 1967/68 uppgår den föreslagna utgiftsramen till 4 959 milj. kr. Med hänsyn till att planeringen av materielanskaffningen har skett enligt en högre kostnadsnivå än den som nu föreslås har departementschefen eftersträvat att öka materielanslagens andel av utgiftsramen.

Utöver rambeloppet har beräknats sammanlagt 85 350 000 kr. För ändamål

inom försvarsdepartementets verksamhetsområde föreslås alltså anslag om sammanlagt 5 044 350 000 kr. Utöver denna utgiftsram beräknas få disponeras dels vissa reservationsmedel på driftbudgeten, dels vissa outnyttjade belopp på kapitalbudgeten.

Frågan om försvarets utformning och de framtida försvarskostnaderna är som nämnts föremål för utredning. Såsom förutsattes av 1963 års riksdag bör statsmakterna vid sitt ställningstagande till försvarskostnadernas storlek efter utgången av fyraårsperioden vara helt obundna. Utskottet anser sig därför inte nu böra göra något uttalande i denna fråga.

Utskottet anser sig kunna tillstyrka att ramen för försvarsutgifterna under nästa budgetår beräknas i enlighet med departementschefens förslag. Den sammanlagda ökningen av anslagen jämfört med riksstaten för innevarande budgetår uppgår till 229,4 milj. kr. eller ca 4,6 %. Om man beaktar den av riksdagen beslutade minskningen av medelsförbrukningen med ca 350 milj. kr. under budgetåret 1966/67 innebär förslaget en ökning med 579,4 milj. kr.

Med hänsyn till försvarseffekten och för att underlätta övergången till den nya utgiftsnivån har de föreslagna materielanslagen beräknats så att de utgör större andel av utgiftsramen än motsvarande anslag för innevarande budgetår. Andelen har beräknats till ca 37,7 % mot ca 36,3 % innevarande budgetår. Kungl. Maj:ts förslag innebär att de tre stora materielanslagen skall ökas från sammanlagt ca 1 790 milj. kr. till ca 1 957 milj. kr., en ökning med inemot 168 milj. kr.

Kungl. Maj:ts förslag innebär att materielanskaffningen 1967/68 får minst lika stor omfattning som under innevarande budgetår. Några avbeställningar avses inte ske. Nybeställningar kan göras i icke ringa omfattning. Bland förslagen till nybeställning märks anskaffning av en första serie flygplan 37 »Viggen».

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet att förbrukning av reservationsmedel på driftbudgeten och outnyttjade medel på kapitalbudgeten sker endast i den utsträckning som departementschefen angivit. Utskottet har ej heller i övrigt någon erinran mot vad Kungl. Maj:t föreslagit rörande ramberäkning.

För planeringen av anskaffningsverksamheten har föreslagits ramar för materielanslagen under budgetåren 1967/68—1973/74. Genom att godkänna dessa ramar föregripes icke kommande beslut om försvarskostnadernas utveckling. Ramarna skall enbart tjäna till ledning för planeringen av anskaffningsverksamheten. Att ramarna avser tid efter det aktuella budgetåret innebär ingen nyhet. Utskottet finner inte anledning att motsätta sig förslagen att godkänna ramar för planering av materielanskaffningen.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionerna I: 384 och II: 480, I: 485 och II: 606, I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt avser ramberäkningen.

Beträffande reglering av pris- och lönestegringar gäller att basbeloppen för den militära utgiftsramen beräknas i pris- och löneläge maj året närmast före aktuellt budgetår. Under fjärde huvudtiteln har uppförts ett särskilt prisregleringsanslag med belopp, som svarat mot beräknade prisstegringar från tidpunkten för anslagsberäkningarna till det aktuella budgetårets slut. Beräkningarna har skett efter medelkostnadsläget för budgetåret i fråga. Detta har gällt reservationsanslag och obetecknade anslag. På grund av kostnadsutvecklingen har det för de senaste budgetåren blivit nödvändigt att härutöver anvisa medel på tilläggsstat. Förslagsanslagen har i mån av behov fått överskridas medan investeringsanslagen kompenseras i efterhand för prisstegringar från maj till det aktuella budgetårets slut.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om önskvärdheten av att den faktiska medelsförbrukningen bättre överensstämmer med de i riksstaten uppförda utgifterna. För att anpassa systemet för prisreglering till detta önskemål anser utskottet sig böra tillstyrka, att ett nytt anslag, benämnt Täckning av beräknade merkostnader under förslagsanslag, upptages i riksstaten samt att detta nya anslag och det nuvarande prisregleringsanslaget beräknas med hänsyn till kostnadsutvecklingen under de senaste åren. Departementschefen, som uppskattat kostnadsökningarna från maj 1966 till medelkostnadsläget 1967/68 till ca 7,5 enheter, föreslår att prisregleringsanslagen för nästa budgetår uppföres med 340 milj. kr. Av detta belopp avses 200 milj. kr. för prisreglering av begränsade anslag och 140 milj. kr. för täckning av merkostnader under förslagsanslag. Utskottet gör hemställan härom under punkterna 36 och 37 i det följande.

Kungl. Maj:t har vidare föreslagit viss ändring av sättet för beräkning av försvarsindex. Förslaget innebär att samtliga lönestegringar för försvarsanställda som inträffar efter maj 1966 skall reduceras med 2,5 procentenheter innan de uttrycks i försvarsindex. Sådan reduktion har hittills gjorts beträffande lönestegringar vid de militära underhållsverkstäderna med hänsyn till den produktivetsförbättring som sker där. Departementschefen anser att man fr. o. m. nästa budgetår bör ta hänsyn även till produktivetsförbättringen inom övrig militär tjänsteproduktion.

Utskottet förutsätter, att försvarsutredningen tar upp frågan om den framtida prisregleringen till behandling. För budgetåret 1967/68 anser sig utskottet kunna godta den föreslagna reduktionen.

Planeringen av materielanskaffningen för det militära försvaret har såsom nämnts skett enligt en högre kostnadsnivå än den som föreslås för nästa budgetår. För att underlätta övergången till planering för en lägre nivå och för att minska betalningssvårigheterna för redan beställd materiel har det befunnits angeläget, att inom den beräknade utgiftsramen öka materielanslagens storlek. För att möjliggöra detta har departementschefen föreslagit vissa besparingsåtgärder under andra utgiftsposter. Bl. a. föreslås

att repetitionsutbildningen under nästa budgetår skall begränsas till att för krigsförbandsövningar och särskilda övningar omfatta ca 37 000 man ur armén och marinen. Härtill kommer vissa mobiliseringsövningar. Utskottet har vid sin granskning funnit sig böra godtaga den reducering som föreslås.

I propositionen nr 110 har vidare lämnats en redogörelse för pågående arbete med att utforma förslag till riktlinjer för en programbudget samt förslag till förbättrade värnpliktsförmåner.

Genom beslut av 1966 års riksdag fastställdes en ny ordning för de värnpliktigas utbildning m. m. Enligt densamma differentieras utbildningen i ökad utsträckning inom och mellan försvarsgrenarna med utgångspunkt i att behovet av utbildningstid växlar mellan olika grupper värnpliktiga. Detta motiverar en anpassning av värnpliktsförmånerna till det nya värnpliktsystemet.

Mot bakgrund av det anförda har vissa omräkningar i nuvarande förmanssystem ansetts påkallade. Vid sin granskning av de av departementschefen i sådant avseende föreslagna ändringarna och förbättringarna har utskottet icke funnit något vara att erinra. Förslagen medför en merkostnad under nästa budgetår av ca 40 milj. kr.

Vad beträffar det i motionerna I: 808 och II: 1006 gjorda yrkandet om införandet av ett generellt frikort för värnpliktiga vid resor inom landet har innevarande års riksdag avslagit motioner med samma hemställan. Motionerna hade remitterats till allmänna beredningsutskottet, som erinrat om att 1965 års försvarsutredning har i uppdrag att pröva frågan om de värnpliktigas sociala och ekonomiska förmåner. Det förslag till förbättrade värnpliktsförmåner som utskottet i det föregående behandlat innebär, särskilt då det gäller de värnpliktigas reseförmåner, allenast en anpassning av dessa förmåner till det nya system för de värnpliktigas utbildning, som fattades av 1966 års riksdag. Enligt vad utskottet inhämtat ingår alltså i försvarsutredningens uppdrag att bl. a. pröva de värnpliktigas reseförmåner och då från annan synpunkt än nu nämnd. Motionerna torde alltså icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet avstyrker motionerna I: 486 och II: 609 under hänvisning till att 1965 års försvarsutredning har till uppgift att utreda och framlägga förslag om krigsmaktens och civilförsvarets fortsatta utveckling med avseende å allmänna riktlinjer, omfattning och kostnader.

Beträffande yrkandet i motionerna I: 385 och II: 491 har utskottet inhämtat att fullständiga och säkra uppgifter av ifrågavarande slag för närvarande icke finns att tillgå. Inom försvarsdepartementet har emellertid påbörjats arbete för att söka finna metoder för att inhämta sådana uppgifter. Utskottet förutsätter, att resultatet av utredningsarbetet på lämpligt sätt delges riksdagen. Utskottet anser, att riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet sålunda anför.

I motionerna I: 787 och II: 1009 har föreslagits att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till riksdagens höstsession om ytterligare medel till flygtekniska försöksanstalten. Utskottet vill erinra om att innevarande års riksdag (prop. 1967: 1, bil. 6; SU 4; rskr. 4) beslutat anslag för nästa budgetår till försöksanstalten. De omständigheter, för vilka redogöres i motionerna, är enligt vad utskottet inhämtat kända inom försvarsdepartementet, och utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t vidtager de åtgärder som kan vara påkallade. Motionerna torde därför icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet finner det angeläget, att nuvarande möjlighet att förstärka den personella beredskapen m. m. bibehålles. Utskottet tillstyrker därför, att — i likhet med vad riksdagen medgivit sedan ett flertal år tillbaka — av departementschefen närmare angivna under fjärde huvudtiteln uppförda reservationsanslag må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas om av beredskapsskäl värnpliktiga inkallas till repetitionsövning av större omfattning eller till beredskapsövning eller om andra särskilda åtgärder av samma skäl måste vidtagas.

Utskottet har icke något att erinra mot att det för budgetåret 1962/63 anvisade reservationsanslaget Utredningar rörande förflyttning av vissa förband från Järvafältet m. m. och det för budgetåret 1963/64 anvisade investeringsanslaget Markförvärv för nya förläggnings- och övningsområden för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente samt det för budgetåret 1963/64 anvisade reservationsanslaget Materiel för en svensk beredskapsstyrka för FN-tjänst må för sina ändamål utnyttjas under nästa budgetår.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 384 och II: 480, I: 485 och II: 606, I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad departementschefen anfört om ramen för det militära försvaret, vilket innebär att utgiftsramen för budgetåret 1967/68 bestämmes till 4 959 000 000 kr. samt att därutöver må utnyttjas reservationsmedel enligt Kungl. Maj:ts förslag,

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 384 och II: 480, såvitt nu är i fråga, besluta att kostnaderna för vissa militära ändamål (beredskapsstyrka för FN-tjänst, flyttekniska försöksanstalten och försvarets fabriksverk, skall bestridas av medel utöver rambeloppet,

c) godkänna Kungl. Maj:ts förslag rörande förbättrade värnpliktsförmåner m. m.,

d) för budgetåret 1967/68 medge att, om värnpliktiga av beredskaps-skäl inkallas till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller av samma skäl andra särskilda åtgärder måste vidtas, följande under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda, av riksdagen maximerade anslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Underhåll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m. samt Drift och underhåll av flygmateriel m. m., får överskridas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande,

e) medge att det för budgetåret 1962/63 anvisade reservationsanslaget Utredningar rörande förflyttning av vissa förband från Järnafältet m. m. och det för budgetåret 1963/64 anvisade investeringsanslaget Markförvärv för nya förläggnings- och övningsområden för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente får disponeras även under budgetåret 1967/68,

f) medge att det för budgetåret 1963/64 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget Materiel för en svensk beredskapsstyrka för FN-tjänst får disponeras även under budgetåret 1967/68,

g) i anledning av motionerna I: 385 och II: 491 i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till kända vad utskottet anfört,

h) avslå motionerna I: 808 och II: 1006;

II. att motionerna I: 486 och II: 609 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionerna I: 787 och II: 1009 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o) **Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 3) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl. för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 399 220 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 16—35) dels föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i försvarets intendenturkår föra samman vissa underofficerare i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats, dels föreslagit riksdagen att till Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl. för budgetåret 1967/68 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 406 745 000 kr., dels ock berett riksdagen tillfälle att yttra sig med anledning av vad som i statsrådsprotokollet har förordats om befälsordning vid arméns specialtrupper.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels en inom andra kammaren av herr *Oskarson m. fl.* väckt motion (II: 611), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en parlamentarisk utredning angående a) långtidsplan för de militära förbandens lokalisering i stort, b) åtgärder i avsikt att effektivisera förbandsproduktionen (trupputbildningen) och c) ny befälsordning inom armén med inriktning på en enhetlig befälsordning inom hela försvaret,

dels en inom andra kammaren av herr *Oskarson m. fl.* väckt motion (II: 1008), vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att Kungl. Maj:t vid genomförande av framlagda förslag angående tjänster för befäl vid arméns specialtruppslag måtte beakta de i motionen framförda synpunkterna samt därvid särskilt uppmärksamma a) behovet av överväganden och försök för att få underlag för hur framtida organisation och metodik i stort skall utformas inom den militära utbildningen, b) att centrala befälsgrupper och specialinstruktörer skall lyda direkt under förbandens utbildningsavdelningar, c) att en särskild stabsinstans inom utbildningsavdelningen skall handlägga och leda gymnastik och idrott vid förbandet, d) att repetitionsövningsinstruktörer enligt de normer som delegationen föreslagit snarast inrättas vid samtliga förband,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Werbros* väckt motion (II: 1010), i vilken hemställts att riksdagen måtte besluta a) att nuvarande organisation med utbildningsavdelningarna vid arméns förband såsom stabs- och verkställighetsorgan bibehålles, b) att officer och underofficer, som innehar formell kompetens för krigsplacering som kompanichef, i fredsorganisationen placeras som ställföreträdande kompanichef.

Beträffande motiveringarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Det föreslagna anslaget motsvaras för innevarande budgetår av förslagsanslagen Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl., Armén: Avlöningar till personal på reservstat, Armén: Avlöningar till personal i arméns reserver m. fl. och Armén: Avlöningar till viss arbetarpersonal, uppförda med resp. 333 000 000, 1 180 000, 14 900 000 och 23 000 000 eller tillhopa 372 080 000 kr.

Utskottet. Anslagsberäkningen tar hänsyn till vissa organisatoriska förändringar, mot vilka utskottet inte har något att erinra.

Enligt beslut av 1966 års riksdag (SU 89, rskr 204) har fr. o. m. den 1 oktober 1966 inrättats en för krigsmakten gemensam intendenturkår, i vilken f. n. endast ingår officerare. Kungl. Maj:t föreslår nu att riksdagen skall lämna bemyndigande för Kungl. Maj:t att i den gemensamma intendenturkåren föra samman samtliga underofficerare i intendenturförråds-, sjukvårds-

förråds- och kassatjänst. Utskottet tillstyrker, att ett sådant bemyndigande lämnas.

Vid 1960 års riksdag fattades beslut om ny befälsordning vid armén. Beslutet innebar — förutom ställningstaganden i fråga om befälskårernas principiella uppbyggnad, rekrytering, utbildning och organisation — ett preciserat förslag rörande antalet tjänster vid infanteriet och kavalleriet. Åt 1960 års befälsstatsdelegation uppdrogs att klarlägga konsekvenserna av nämnda beslut för befälsstaterna vid specialtruppslagen på grundval av en genomräkning av krigsorganisationens befälsbehov ävensom att bedöma behovet av reservstater och reservofficerare vid specialtruppslagen samt behovet av reservunderofficerare. Delegationen har med anledning härav framlagt förslag till befälsordning vid arméns specialtruppslag.

Departementschefen har under förevarande punkt berett riksdagen tillfälle att yttra sig om förenämnda förslag. Utskottet behandlar i samband därmed motionerna II: 611, II: 1008 och II: 1010.

I motionen II: 611 har hemställts om en parlamentarisk utredning angående dels förbandslokalisering, dels åtgärder i syfte att effektivisera förbandsproduktionen, dels ock införandet av ny befälsordning inom armén med inriktning på en enhetlig befälsordning inom hela försvaret.

Beträffande förstnämnda fråga vill utskottet erinra om att efter bemyndigande av Kungl. Maj:t nyligen tillsatts en utredning — försvarets fredsorganisationsutredning — som bl. a. kommer att behandla detta spörsmål. Någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen i denna del torde därför ej vara påkallad.

I anslutning till befälsstatsdelegationens förslag har departementschefen förordat att förbandssystemet skall vara riktgivande för utbildningsverksamheten inom armén. Enligt förslaget skall utbildningsförbanden redan från början av grundutbildningen utformas så, att de värnpliktiga uppträder och verkar i enheter, som så nära som möjligt överensstämmer med krigsförband. Förbandssystemet skall alltså vara bestämmande för utformningen av utbildningsorganisationen. Departementschefen har, som nämnts, tillstyrkt förslaget och därvid erinrat om att en av hörnstenarna i det värnpliktssystem, som beslöts av 1966 års riksdag, var att allsidigt sammansatta förband skulle kunna organiseras under senare delen av grundutbildningen för att ge främst det värnpliktiga befälet bättre övning i praktisk truppföring. Utskottet biträder detta förslag, som tillstyrkts av överbefälhavaren och chefen för armén, vilken senare framhållit att erfarenheterna entydigt pekar på att förbandssystemet måste vara riktgivande. Motionerna II: 611 och II: 1008, i vad de avser nu behandlade fråga, torde icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Beträffande utbildningsavdelningen inom de militära förbandens stabs- och förvaltningsorganisation har befälsstatsdelegationen framhållit, att av-

delningen bör få den ställning som ett renodlat stabsorgan vilken den formellt redan har. Avdelningen i fråga bör alltså icke ha några verkställighetsuppgifter. Statskontoret har biträtt denna uppfattning. De instruktörer vilkas huvuduppgift är att medverka i utbildningen vid bataljonerna föreslås redovisade vid dessa. I motionerna II: 1008 och II: 1010 har yrkats att utbildningsavdelningen skall ha ställning som såväl stabs- som verkställighetsorgan och att i konsekvens därmed de speciella utbildningsgrupperna, t.ex. centrala befälsgruppen och specialinstruktörsgruppen, skall vara direkt underställda utbildningsavdelningen. Enligt utskottets mening torde genom delegationens förslag i görligaste mån kunna säkerställas att tillgänglig personal utnyttjas för i egentlig mening utbildande uppgifter och samtidigt förhindras en utveckling där en allt större del av personalen tages i anspråk för administrerande verksamhet. Utskottet finner denna fråga vara av natur att det närmast ankommer på Kungl. Maj:t att detaljreglera densamma. Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning att den föreslagna ordningen synes ägnad att effektivisera utnyttjandet av de kvalificerade instruktörerna inom utbildningsorganisationen. Utskottet förutsätter, att temporära omdispositioner av personal bör, såsom även delegationen framhållit, kunna ske från truppuppgift till stabsuppgift liksom i motsatt riktning. Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionerna II: 1008 och II: 1010, båda motionerna såvitt nu är i fråga.

I syfte att möjliggöra att den personal, som krigsplaceras som kompanichef, d. v. s. yngre aktiva officerare och aktiva underofficerare, redan i fredstid kommer i kontakt med problemen på kompaniechefsplanet har i motionen II: 1010 yrkats att officer och underofficer, som innehar formell kompetens för krigsplacering som kompanichef, i fredsorganisationen placeras som ställföreträdande kompanichef. Såsom i propositionen framhållits är systemet för grundutbildning av värnpliktiga — förbandsutbildningssystemet — en nödvändig förutsättning för det aktiva befälets fortsatta utbildning. Sålunda bör exempelvis chef för utbildningspluton vare sig han är subalternofficer eller underofficer inom utbildningsorganisationen i samband med förbandsutbildningen regelmässigt övas i krigsbefattning för kompanichef eller ställföreträdande sådan. Det må vidare erinras om att enligt 1960 års befälsordningsbeslut krävs för ställföreträdaruppgifter vid utbildningskompanier inom fredsutbildningsorganisationen formell kompetens som bataljonschef — innefattande bl. a. genomgång av allmän kurs vid militärhögskolan — för att säkerställa erforderlig kvalitet på kompaniernas utbildningsverksamhet då det gäller såväl det aktiva befälets egen fortsatta utbildning som utbildning av värnpliktigt befäl och meniga.

Ställföreträdande kompaniechefen förutsättes sålunda i växelverkan med den ordinarie utbildningskompaniechefen planlägga och leda stridsövningar vid det samlade kompaniet. Vid infanteriet och kavalleriet avses enligt be-

fälsordningsbeslutet ifrågavarande uppgifter skola bestridas av ställföreträdande kompanichefer vid underofficerskompanier och vid kompanier med utbildning för kvalificerade stridsuppgifter. Enligt det nu föreliggande förslaget skall motsvarande gälla vid specialtruppslagen. Uppgifter som ställföreträdande kompanichefer skall sålunda förekomma endast vid underofficerskompanier samt vid ett begränsat antal kompanier med kvalificerade uppgifter vid pansartrupperna, artilleriet och ingenjörtrupperna. Vid luftvärnet, signaltrupperna och trängtrupperna har ställföreträdaruppgifter av sistnämnda slag icke ansetts böra ifrågakomma. Utskottet vill i sammanhanget erinra om den grundläggande principen i gällande befälsordning, att den som har att verka som kompanichef i fredsutbildningsarbetet skall ha kompetens att föra bataljon i krigsorganisationen och att den som har att utbilda pluton skall ha kompetens att föra kompani i krigsorganisationen.

Utskottet, som förutsätter att alla möjligheter tillvaratagas att väl utnyttja dugliga underofficersares förmåga, finner dock icke tillräckliga skäl föreligga att beträffande specialtruppslagen förorda en avvikelse från befälsordningsbeslutet i nu berörda avseende varför utskottet biträder departementschefens förslag och avstyrker motionen II: 1010 i denna del. Såsom framgått torde den förordade utbildningsorganisationen så till vida tillgodose syftet i motionen, att personal som krigsplacerats som kompanichef redan i fredstid ges övning i krigskompaniechefsuppgifter.

I motionen II: 1008 har yrkats att en särskild stabsinstans inom utbildningsavdelningen skall handlägga och leda gymnastik och idrott vid förbanden. Utskottet, som bejaktar betydelsen av en ändamålsenlig fysisk träning av de värnpliktiga, finner dock att denna bör, såsom befälsstatsdelegationen förordat, genomföras av de utbildande instanserna, d. v. s. bataljoner och kompanier, och att någon personell utökning inom stabsinstansen för denna verksamhet icke bör komma i fråga. Motionen i denna del torde icke böra påkalla någon riksdagens åtgärd.

Som en konsekvens av 1966 års riksdagsbeslut om ett nytt värnpliktsystem, innefattande bl. a. en avsevärd utökning av repetitionsutbildningsverksamheten, har befälsstatsdelegationen föreslagit att en ny grupp av instruktörer — repetitionsutbildningsinstruktörer — skulle tillkomma i utbildningsorganisationen vid specialtruppslagen. Delegationen framhöll emellertid, att med den slutliga fixeringen av antalet sådana instruktörer borde anstå till dess tillräckliga erfarenheter vunnits av det nya repetitionsutbildningssystemet. Departementschefen har ej heller ansett sig böra taga ställning härtill förrän erfarenheter föreligger. Under hänvisning härtill anser utskottet sig icke böra tillstyrka motionen II: 1008, i vad den avser inrättandet snarast vid samtliga förband av tjänster för dessa instruktörer.

Vad slutligen beträffar den i motionen II: 611 berörda frågan om ny befälsordning vill utskottet framhålla följande.

Efter mer än ett decenniums utredningsarbete framlades vid 1960 års riksdag förslag om en ny befälsordning. Detta förslag godkändes enhälligt av riksdagen. Beslutet avsåg i princip hela armén men begränsades i fråga om personalstaterna till främst infanteriet. Det förslag som låg till grund för beslutet hade till sina huvuddrag tillstyrkts av bl. a. överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna och vann även anslutning av de olika personalorganisationerna. Härvid framhöll överbefälhavaren bl. a., att det vore önskvärt att befälsordningen inom försvarsgrenarna gavs en så enhetlig utformning som möjligt, varvid den principiella utformningen av nämnda befälsordning förutsattes bli av stor betydelse, i vissa fall direkt tillämpbar vid utformningen av befälsordningen vid marinen och flygvapnet. Departementschefen anförde i anslutning till förslaget, att konsekvenserna av detta principbeslut för befälsstaterna vid specialtruppslagen skulle klarläggas av en särskild utredning samt att han ämnade verkställa fortsatt översyn rörande befälssystemet även vid marinen och flygvapnet. I sitt utlåtande i ämnet framhöll utskottet, att utskottet fann detta angeläget, då det vore av betydelse att försvarsgrenarnas befälssystem finge största möjliga överensstämmelse ej minst med hänsyn till de pågående strävandena mot en utökad integration av försvarsmaktens olika funktioner. Utskottet vill vidare erinra om att sedan år 1963 pågår utredning rörande befälsordningen vid marinen. Enligt direktiven skall denna utredning bedrivas med samma utgångspunkter som angetts i fråga om arméns befälsordning, varvid skall eftersträvas att marinens befälssystem ges en utformning som i den utsträckning så befinner lämpligt och möjligt ansluter till befälsordningen vid armén. Vidare har genom beslut förra året uppdragits åt den militära tjänstgöringsåldersutredningen att utöver tidigare givet uppdrag utreda frågan om befälsordningen vid flygvapnet.

Mot bakgrund av det anförda och med hänsyn till att den sålunda av riksdagen beslutade befälsreformen är under uppbyggnad vid armén och utredningar pågår om dess tillämpning jämväl på marinen och flygvapnet anser utskottet sig icke kunna tillstyrka utredning om ny befälsordning. Motionen II: 611 bör därför ej heller i denna del påkalla någon riksdagens åtgärd.

De delar av departementschefens förslag om befälsordningens tillämpning på arméns specialtruppslag, som icke i det föregående berörts, har utskottet funnit sig jämväl böra biträda.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i försvarets intendenturkår föra samman vissa underofficerare i enlighet med vad departementschefen förordat,

b) till *Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 406 745 000 kr.,

c) avslå motionen II:1010, i vad den avser placering av officer och underofficer som ställföreträdande kompanichef,

d) med avslag å motionerna II: 611, II: 1008 och II: 1010, sistnämnda motion i vad den icke behandlats under c), i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört om befälsordning vid arméns specialtrupper.

3:o) **Armén: Avlöningar m. m. till värnpliktiga.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Avlöningar m. m. till värnpliktiga för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 106 900 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 35 och 36) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 104 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 87 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för omkring 11 500 000 tjänstgöringsdagar för grundutbildning och omkring 800 000 tjänstgöringsdagar för repetitionsutbildning. I dagantalet för grundutbildning ingår också tjänstgöringsdagar för vapenfria värnpliktiga. Utskottet — som under punkten 1 tagit ställning till förslagen om repetitionsutbildningens omfattning och förbättrade värnpliktsförmåner — har inte något att invända mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Armén: Avlöningar m. m. till värnpliktiga* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 104 000 000 kr.

4:o) **Armén: Sjukvård m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 5) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Sjukvård m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 10 750 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 36 och 37) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 9 700 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 10,1 milj. kr.

Utskottet. Anslaget bör uppföras i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Armén: Sjukvård m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 9 700 000 kr.

5:o) **Armén: Mathållning.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 13) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Mathållning för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 57 500 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 37) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 57 500 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 56 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för omkring 12 300 000 portionsdagar. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet, att riksdagen må till *Armén: Mathållning* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 57 500 000 kr.

6:o) **Armén: Övningar m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i proposition nr 1 (bilaga 6, punkt B 15) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Övningar m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 58 500 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 37—39) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 62 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 62 milj. kr.

Utskottet. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Armén: Övningar m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 62 000 000 kr.

7:o) **Armén: Förhyrning av motorfordon m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 16) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Förhyrning av motorfordon m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 3 600 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 39) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 4 400 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 9,3 milj. kr.

Utskottet har inte något att invända mot anslagsberäkningen. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet, att riksdagen må till *Armén: Förhyrning av motorfordon*

m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 4 400 000 kr.

8:o) **Armén: Beklädnad m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 17) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Beklädnad m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 58 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 40—42) föreslagit riksdagen att dels till Armén: Beklädnad m. m. för budgetåret 1967/68 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 58 000 000 kr., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av beklädnadsmateriel för krigsorganisationen får läggas ut inom en kostnadsram av 10 000 000 kr., dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av beklädnadsmateriel för fredsbruk får läggas ut inom en kostnadsram av 10 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 59 milj. kr.

Utskottet. Anslaget bör uppföras i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har inte något att erinra mot de föreslagna bemyndigandena.

Reservationen vid utgången av budgetåret 1965/66 var drygt 26 milj. kr. och en avsevärd bunden reservation kan väntas även vid utgången av innevarande budgetår. Det kan därför bli nödvändigt att inom utgiftsramen taga i anspråk reservationsmedel under detta anslag. Utskottet erinrar om att Kungl. Maj:t vid ändrade utrikespolitiska eller arbetsmarknadsmässiga förutsättningar kan besluta om utnyttjande utöver utgiftsramen av sådana medel.

Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *Armén: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 58 000 000 kr.,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av beklädnadsmateriel för krigsorganisationen får läggas ut inom en kostnadsram av 10 000 000 kr.,

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av beklädnadsmateriel för fredsbruk får läggas ut inom en kostnadsram av 10 000 000 kr.

9:o) **Anskaffning av tygmateriel m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 27) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 561 676 000 kr., har Kungl.

Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 42—45) föreslagit riksdagen att dels för planering av anskaffning av tygmateriel m. m. godkänna de av departementschefen föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 370 000 000 kr., dels ock till Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 562 676 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* (I: 485) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson m. fl.* (II: 606), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att anslaget Anskaffning av tygmateriel m. m. skall minskas med 75 milj. kr.,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (I: 755) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 944), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att anslaget Anskaffning av tygmateriel m. m. skall ökas med 84 600 000 kr. och att beställningsbemyndigande lämnas i erforderlig omfattning för att genomföra i motionerna angiven anskaffning på ekonomiskt fördelaktigaste sätt,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ivar Johansson* och *Lundström* (I: 807) och den andra inom andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* (II: 1007), i vilka hemställts a) att riksdagen i syfte att begränsa de för försvarets effektivitet och ur sysselsättningsynpunkt ogynnsamma verkningarna av de i prop. 110 föreslagna nedskärningarna av försvarsanslagen måtte för budgetåret 1967/68 anvisa till materielanslag inom försvarets kostnadsram ytterligare 50 milj. kr. utöver departementschefens förslag samt medgiva att för budgetåret 1967/68 av tillgängliga reservationsmedel får disponeras ytterligare 50 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag, b) att riksdagen icke nu gör något uttalande beträffande försvarets planerings- eller kostnadsramar för budgetåren efter 1967/68.

Beträffande motiveringen till yrkandena hänvisas till motionerna II: 606, I: 755 och I: 807.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 534 163 000 kr.

Utskottet. Inom den av utskottet tillstyrkta utgiftsramen för det militära försvaret bör anslaget i enlighet med departementschefens förslag för nästa budgetår uppföras med 562 676 000 kr.

Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 godtager utskottet de av departementschefen för planering av anskaffning av tygmateriel m. m. föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74.

Utskottet finner sig vidare böra tillstyrka ett beställningsbemyndigande om 370 milj. kr. och räknar därvid liksom departementschefen med att detta bemyndigande och bemyndigandebelopp för innevarande budgetår, som står till Kungl. Maj:ts förfogande, skall utnyttjas för anskaffning under nästa budgetår av bl. a. lätta luftvärnsrobotar, ytterligare pansarvärnskanoner samt standardfordon.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu är i fråga.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till vilka anskaffningar som bör ske inom ramen för det bemyndigande, som riksdagen kan komma att lämna. Utskottet delar departementschefens uppfattning att i avvaktan på ställningstagande av försvarsutredningen stor försiktighet bör iakttagas innan man fattar beslut om anskaffning av ny organisations- eller effektbestämmande materiel.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, för planering av anskaffning av tygmateriel m. m. godkänna de av departementschefen föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 485 och II: 606, I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 370 000 000 kr.,

b) till *Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 562 676 000 kr.

10:o) **Underhåll av tygmateriel m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt B 28) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Underhåll av tygmateriel m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 108 900 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 46 och 47) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 105 100 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 106,9 milj. kr.

Utskottet. Anslaget bör uppföras i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Underhåll av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 105 100 000 kr.

11:o) **Marinen: Avlöningar till aktiv personal m. fl.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 3) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Marinen: Avlöningar till aktiv personal m. fl. för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 162 900 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 47—49) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 156 200 000 kr.

Det föreslagna anslaget motsvaras för innevarande budgetår av förslagsanslagen Marinen: Avlöningar till aktiv personal m. fl., Marinen: Avlöningar till personal på reservstat, Marinen: Avlöningar till personal i marinens reserver och Marinen: Avlöningar till viss arbetarpersonal, uppförda med resp. 132 500 000, 140 000, 5 000 000 och 15 100 000 eller tillhopa 152 740 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen eller mot vad departementschefen i övrigt anfört. Med erinran om att utskottet under punkten 2 tagit ställning till förslaget om att föra samman underofficerare i försvarets intendenturkår hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Marinen: Avlöningar till aktiv personal m. fl.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 156 200 000 kr.

12:o) **Marinen: Avlöningar m. m. till värnpliktiga.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Marinen: Avlöningar m. m. till värnpliktiga för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 21 300 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 50) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 21 300 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 17,5 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för omkring 1 490 000 tjänstgöringsdagar för grundutbildning och omkring 5 500 dagar för repetitionsutbildning vid flottan samt omkring 940 000 resp. 44 000 tjänstgöringsdagar vid kustartilleriet. Utskottet — som under punkten 1 tagit ställning till förslagen om

repetitionsutbildningens omfattning och förbättrade värnpliktsförmåner — har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Marinen: Avlöningar m. m. till värnpliktiga* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 21 300 000 kr.

13:o) **Marinen: Sjukvård m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 5) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Marinen: Sjukvård m. m.* för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 2 400 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 50 och 51) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 2 270 000 kr.

Utskottet. Anslaget bör uppföras i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Marinen: Sjukvård m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kr.

14:o) **Marinen: Mathållning.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 13) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Marinen: Mathållning* för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 17 600 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 51 och 52) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 17 600 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 16,6 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för omkring 2 500 000 portionsdagar. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Marinen: Mathållning* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 17 600 000 kr.

15:o) **Marinen: Övningar m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 14) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Marinen: Övningar m. m.* för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 27 950 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 52 och 53) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 27 950 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 28 850 000 kr.

Utskottet. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Marinen: Övningar m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 27 950 000 kr.

16:o) **Marinen: Beklädnad m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 15) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Marinen: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 7 800 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 53 och 54) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 7 800 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 7 050 000 kr.

Utskottet. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Marinen: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 7 800 000 kr.

17:o) **Anskaffning av fartygsmateriel m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 23) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 276 268 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 55—60) föreslagit riksdagen att dels för planering av anskaffning av fartygsmateriel m. m. godkänna de av departementschefen föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 120 000 000 kr., dels ock till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 274 668 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* (I: 485) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson m. fl.* (II: 606), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att anslaget *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* skall minskas med 50 milj. kr.,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (I: 755) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 944), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att anslaget *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* skall ökas med 59 600 000 kr. och att

beställningsbemyndigande lämnas i erforderlig omfattning för att genomföra i motionerna angiven anskaffning på ekonomiskt fördelaktigaste sätt,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar Ivar Johansson och Lundström (I: 807) och den andra inom andra kammaren av herr Nihlfors m. fl. (II: 1007), i vilka hemställts a) att riksdagen i syfte att begränsa de för försvarets effektivitet och ur sysselsättningsynpunkt ogynnsamma verkningarna av de i prop. 110 föreslagna nedskärningarna av försvarsanslagen måtte för budgetåret 1967/68 anvisa till materielanslag inom försvarets kostnadsram ytterligare 50 milj. kr. utöver departementschefens förslag samt medgiva att för budgetåret 1967/68 av tillgängliga reservationsmedel får disponeras ytterligare 50 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag, b) att riksdagen icke nu gör något uttalande beträffande försvarets planerings- eller kostnadsramar för budgetåren efter 1967/68.

Beträffande motiveringen till yrkandena hänvisas till motionerna II: 606, I: 755 och I: 807.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 240 095 000 kr.

Utskottet. Inom den av utskottet tillstyrkta utgiftsramen för det militära försvaret bör anslaget i enlighet med departementschefens förslag för nästa budgetår uppföras med 274 668 000 kr.

Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 godtager utskottet de av departementschefen för planering av anskaffning av tygmateriel m. m. föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74.

Utskottet finner sig vidare böra tillstyrka ett beställningsbemyndigande om 120 milj. kr. och räknar liksom departementschefen med att detta bemyndigande och bemyndigandebelopp för innevarande budgetår, som står till Kungl. Maj:ts förfogande, skall utnyttjas för bl. a. anskaffning av moderna torpeder samt fortsatt anskaffning av radareldledning till kustartilleribatterier och materiel till rörliga spärrförband.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu är i fråga.

Utskottet anser i likhet med departementschefen väsentligt, att frågan om ubåtsbesättningarnas förläggning nu löses. Om det skulle visa sig lämpligt att anskaffa ett fartyg för detta ändamål har utskottet icke något att erinra mot att Kungl. Maj: får besluta i ämnet.

Det torde även i övrigt få ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till vilka anskaffningar, som bör ske inom ramen för det bemyndigande som riksdagen lämnar. Utskottet delar departementschefens uppfattning att i

avvaktan på ställningstagande av försvarsutredningen stor försiktighet bör iakttagas innan man fattar beslut om anskaffning av ny organisations- eller effektbestämmande materiel.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, för planering av anskaffning av fartygsmateriel m. m. godkänna de av departementschefen föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 485 och II: 606, I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 120 000 000 kr.,

b) till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 274 668 000 kr.

18:o) **Underhåll av fartyg m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt C 24) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Underhåll av fartyg m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 72 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 60—63) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 72 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 72 milj. kr.

Utskottet. Anslaget bör uppföras i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Underhåll av fartyg m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 72 000 000 kr.

19:o) **Flygvapnet: Avlöningar till aktiv personal m. fl.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 3) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygvapnet: Avlöningar till aktiv personal m. fl. för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 181 800 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 63—

66) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 184 000 000 kr.

Det föreslagna anslaget motsvaras för innevarande budgetår av förslagsanslagen Flygvapnet: Avlöningar till aktiv personal m. fl., Flygvapnet: Avlöningar till personal på reservstat, Flygvapnet: Avlöningar till personal i flygvapnets reserv och Flygvapnet: Avlöningar till viss arbetarpersonal, uppförda med resp. 165 500 000, 10 000, 2 000 000 och 2 000 000 eller tillhoppa 169 510 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen eller mot vad departementschefen i övrigt anfört. Med erinran om att utskottet under punkten 2 tagit ställning till förslaget om att föra samman underofficerare i försvarets intendenturkår hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flygvapnet: Avlöningar till aktiv personal m. fl.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 184 000 000 kr.

20:o) **Flygvapnet: Avlöningar m. m. till värnpliktiga.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygvapnet: Avlöningar m. m. till värnpliktiga för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 19 600 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 66 och 67) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 15 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för 2 600 000 tjänstgöringsdagar för grundutbildning. Inga tjänstgöringsdagar har beräknats för repetitionsutbildning. Utskottet — som under punkten 1 tagit ställning till förslagen om repetitionsutbildningens omfattning och förbättrade värnpliktsförmåner — har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Flygvapnet: Avlöningar m. m. till värnpliktiga* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kr.

21:o) **Flygvapnet: Sjukvård m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 6) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygvapnet: Sjukvård m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 2 170 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 67 och 68) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 170 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 2 250 000 kr.

Utskottet. Anslaget bör uppföras i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Flygvapnet: Sjukvård m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 2 170 000 kr.

22:o) **Flygvapnet: Mathållning.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 14) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygvapnet: Mathållning för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 13 800 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 68 och 69) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 13 500 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 14,2 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för omkring 2 600 000 portionsdagar. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flygvapnet: Mathållning* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 13 500 000 kr.

23:o) **Flygvapnet: Övningar m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 15) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygvapnet: Övningar m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 15 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 69 och 70) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 13 milj. kr.

Utskottet. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flygvapnet: Övningar m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

24:o) **Flygvapnet: Beklädnad m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 16) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygvapnet: Beklädnad m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 12 200 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 70—72) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 12 200 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 12,2 milj. kr.

Utskottet. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flygvapnet: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 12 200 000 kr.

25:o) **Anskaffning av flygmateriel m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 23) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 1 114 369 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 72—82) föreslagit riksdagen att dels för planering av anskaffning av flygmateriel m. m. godkänna de av departementschefen föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 1 900 000 000 kr., dels ock till Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1967/68 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 119 979 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* (I: 390) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.* (II: 488), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att allt forsknings- och typarbete, som är förknippat med system AJ 37 Viggen, måtte avbrytas,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* (I: 485) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson m. fl.* (II: 606), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att anslaget Anskaffning av flygmateriel m. m. skall minskas med 225 milj. kr.,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (I: 755) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 944), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att anslaget Anskaffning av flygmateriel m. m. skall ökas med 154 550 000 kr. och att beställningsbemyndigande lämnas i erforderlig omfattning för att genomföra i motionerna angiven anskaffning på ekonomiskt fördelaktigaste sätt,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ivar Johansson* och *Lundström* (I: 807) och den andra inom andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* (II: 1007), i vilka hemställts a) att riksdagen i syfte att begränsa de för försvarets effektivitet och ur sysselsättningssynpunkt ogynnsamma verkningarna av de i prop. 110 föreslagna nedskärningarna av försvarsanslagen måtte för budgetåret 1967/68 anvisa till materielanslag inom försvarets kostnadsram ytterligare 50 milj. kr. utöver departementschefens förslag samt medgiva att för budgetåret 1967/68 av tillgängliga reservationsmedel får disponeras ytterligare 50 milj. kr. ut-

över Kungl. Maj:ts förslag, b) att riksdagen icke nu gör något uttalande beträffande försvarets planerings- eller kostnadsramar för budgetåren efter 1967/68.

Beträffande motiveringen till yrkandena hänvisas till motionerna II: 488, II: 606, I: 755 och I: 807.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1 015 250 000 kr.

Utskottet. Flygförvaltningen har för nästa budgetår föreslagit ett beställningsbemyndigande om 1 561 milj. kr. för resterande typarbete för seriestart med flygplan 37 och en första seriebeställning om 100 flygplan 37, varav 83 flygplan AJ 37 och 17 Sk 37. Flygmaterielberedningen har vid sitt ställningstagande till förslaget beaktat Kungl. Maj:ts förslag till kostnadsram för det militära försvaret för nästa budgetår och de utgiftsramar som 1965 års försvarsutredning angett för överbefälhavarens fortsatta utredning om försvarets framtida omfattning och struktur.

Av flygmaterielberedningens analys av kostnadsutvecklingen av projektet framgår att — utöver kostnadsökningar till följd av allmän prisstegring m. m. — typarbetet blivit ca 7,4 % dyrare sedan hösten 1963 och seriepriset ca 4 % dyrare sedan våren 1964. Detta har ansetts vara godtagbart för ett projekt av denna art under ifrågavarande utvecklingsskede. Någon anledning att från denna och andra synpunkter ifrågasätta möjligheterna att genomföra projektet finns icke längre enligt beredningen. Beredningen har vidare konstaterat, att behovet av kvalificerat attackflyg kvarstår även i det lägsta kostnadsalternativ som överbefälhavaren enligt försvarsutredningens direktiv skall utreda. Enligt beredningen skulle en anskaffning av 100 flygplan 37 icke innebära att man överskrider det antal flygplan som erfordras även i försvarsutredningens lägsta utredningsalternativ. De ekonomiska möjligheterna härför anses kunna rymmas även inom detta alternativ, varvid dock behovet av betalningsmedel skulle kräva viss omprövning av nuvarande planer för såväl stril- och basutbyggnad som annan verksamhet. Utifrån stridsekonomiska synpunkter anses flygplan 37 vara det lämpligaste alternativet. Enligt departementschefen skulle en seriebeställning av ca 100 flygplan 37 kunna genomföras utan att annan väsentlig anskaffning av effektbestämmande materiel för flygvapnet eller de andra försvarsgrenarna blir lidande.

Med hänsyn till de beräkningar och bedömningar som gjorts finner utskottet sig böra tillstyrka, att serietillverkningen påbörjas. En senareläggning av projektet skulle enligt vad som upplysts medföra ökade kostnader med ca 150—200 milj. kr. utan att några besparingar skulle vinnas på slutprodukten. Det må också erinras om att enligt vad utskottet inhämtat hittills bundna utvecklingskostnader för projektet uppgår till i runt tal 1 100 milj. kr.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet också berett tillstyrka, att beställning av återstående typarbete på flygplan 37 — enhetsplattformen för attack- och skolverversionerna — får utläggas och att en första seriebeställning av upp till 100 flygplan får göras inom en total kostnadsram av 1 560 milj. kr. Utskottet avstyrker alltså motionerna I: 390 och II: 488.

Såsom departementschefen föreslagit torde genom nu ifrågavarande beställningar vissa likviditetssvårigheter uppkomma de närmaste åren till följd av tidigare stora beställningar av flygmateriel m. m., som då förfaller till betalning. Dessa övergångssvårigheter förutsättes kunna bemästras genom en senareläggning och i vissa fall omprövning av objekt inom planerna för stril- och bassystem och viss annan verksamhet.

Inom den av utskottet tillstyrkta utgiftsramen för det militära försvaret biträder utskottet departementschefens förslag att anslaget för nästa budgetår uppföres med 1 119 979 000 kr.

Under hänvisning till vad utskottet anført under punkten 1 godtager utskottet de av departementschefen för planering av anskaffning av flygmateriel m. m. föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74.

Utskottet tillstyrker vidare beställningsbemyndiganden på 1 560 milj. kr. för flygplan 37 och 340 milj. kr. för övriga anskaffningar av flygmateriel, tillhoppa 1 900 milj. kr. Dessa bemyndiganden och bemyndigandebelopp för innevarande budgetår, som står till Kungl. Maj:ts disposition, bör, såsom departementschefen föreslagit, utnyttjas för anskaffning under nästa budgetår av bl. a. flygplan 37 och flygplan 35 F, utveckling av robot 05 och viss komplettering av stril- och bassystemen.

Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till vilka anskaffningar som bör ske inom ramen för det bemyndigande riksdagen lämnar.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. avslå motionerna I: 390 och II: 488;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, för planering av anskaffning av flygmateriel m. m. godkänna de av departementschefen föreslagna ramarna för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 485 och II: 606, I: 755 och II: 944 samt I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 1 900 000 000 kr.,

b) till *Anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 1 119 979 000 kr.

26:o) **Drift och underhåll av flygmateriel m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt D 24) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Drift och underhåll av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 247 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 82—84) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 247 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 265 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för ett väsentligt mindre flygtidsuttag än under innevarande budgetår. Sådan minskning förutsätts komma till stånd bl. a. genom en ändring av bestämmelserna för allmän flygräning. Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer,

att riksdagen må till *Drift och underhåll av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 247 000 000 kr.

27:o) **Försvarets sjukvårdsstyrelse: Avlöningar.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt F 3) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Försvarets sjukvårdsstyrelse: *Avlöningar* för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 2 900 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 84—86) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 2,3 milj. kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat så att försvarets sjukvårdsstyrelse kan ges möjlighet att, i avvaktan på beslut om sjukvårdsstyrelsens framtida uppgifter och organisation, anställa viss extra personal. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Försvarets sjukvårdsstyrelse: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kr.

28:o) **Försvarets sjukvårdsstyrelse: Omkostnader.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt F 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan

på särskild proposition i ämnet, till Försvarets sjukvårdsstyrelse: Omkostnader för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 525 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 86) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 350 000 kr.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,
att riksdagen må till *Försvarets sjukvårdsstyrelse: Omkostnader* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kr.

29:o) **Försvarets radioanstalt: Anskaffning och underhåll av materiel.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt G 6) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Försvarets radioanstalt: Anskaffning och underhåll av materiel för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 5 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 87) föreslagit riksdagen att dels till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av materiel för försvarets radioanstalts verksamhet får läggas ut inom en kostnadsram av 3 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 4,8 milj. kr.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,
att riksdagen må
a) till *Försvarets radioanstalt: Anskaffning och underhåll av materiel* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,
b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att utöver anslaget beställningar av materiel för försvarets radioanstalts verksamhet får läggas ut inom en kostnadsram av 3 000 000 kr.

30:o) **Centrala värnpliktsbyrån: Avlöningar.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt G 19) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Centrala värnpliktsbyrån: Avlöningar för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 1 950 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 87—89) föreslagit riksdagen att

till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 950 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1 720 000 kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar att förslag rörande inskrivning och redovisning av värnpliktiga m. m. skall kunna föreläggas 1968 års riksdag. Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer,

att riksdagen må till *Centrala värnpliktsbyrån: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 1 950 000 kr.

31:o) **Centrala värnpliktsbyrån: Omkostnader.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt G 20) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Centrala värnpliktsbyrån: Omkostnader för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 950 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 89) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 950 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 685 000 kr.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Centrala värnpliktsbyrån: Omkostnader* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 950 000 kr.

32:o) **Vissa signalförbindelser m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt J 6) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa signalförbindelser m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 27 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 90 och 91) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 27 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 30 967 000 kr.

Utskottet. I enlighet med förslag av överbefälhavaren beräknar departementschefen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 24,5 milj. kr. Detta medför att reservationen kommer att öka med 2,5 milj. kr. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Vissa signalförbindelser m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 27 000 000 kr.

33:o) **Signalskyddsmateriel.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt J 7) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Signalskyddsmateriel för budgetåret 1967/68 beräkna ett reservationsanslag av 2 250 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 91) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2 250 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 0,5 milj. kr.

Utskottet. I enlighet med förslag av överbefälhavaren beräknar departementschefen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 2 050 000 kr. Detta medför att reservationen kommer att öka med 0,2 milj. kr. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 1 tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Signalskyddsmateriel* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 250 000 kr.

34:o) **Familjebidrag.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt L 1) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Familjebidrag för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 34 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 91 och 92) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 36 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 37 000 000 kr.

Utskottet. Anslaget är beräknat för omkring 16 530 000 tjänstgöringsdagar för grundutbildning och omkring 850 000 tjänstgöringsdagar för repetitionsutbildning. Departementschefen har vidare räknat med en ökning av medlen till särskild hjälpverksamhet till förmån för de värnpliktiga och deras familjer från nuvarande 250 000 till 350 000 kr.

Med erinran om vad utskottet under punkten 1 anfört rörande repetitionsutbildningens omfattning och förbättring av värnpliktsförmånerna tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Familjebidrag* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 36 000 000 kr.

35:o) **Reseersättningar till värnpliktiga m. fl.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt L 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Reseersättningar till värnpliktiga m. fl. för budgetåret 1967/68 beräkna ett förslagsanslag av 14 800 000 kr., har

Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 92 och 93) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 14 800 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 15 800 000 kr.

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Reseersättningar till värnpliktiga m. fl.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 14 800 000 kr.

36:o) **Reglering av prisstegringar under begränsade anslag.** I propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt N 1, s. 178—181) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels godkänna det som enligt statsrådsprotokollet föreslagits beträffande revidering av försvarsindexberäkningarna, dels till *Reglering av prisstegringar under begränsade anslag* för budgetåret 1967/68 anvisa ett anslag av 200 000 000 kr.

Motsvarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 100 milj. kr.

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1967 föreslagits beträffande revidering av försvarsindexberäkningarna,

b) till *Reglering av prisstegringar under begränsade anslag* för budgetåret 1967/68 anvisa ett anslag av 200 000 000 kr.

37:o) **Täckning av beräknade merkostnader under förslagsanslag.** I propositionen nr 1 (bilaga 6, punkt N 2, s. 182) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1967/68 anvisa ett anslag av 140 000 000 kr.

Något motsvarande anslag finnes inte uppfört under fjärde huvudtiteln för innevarande budgetår.

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Täckning av beräknade merkostnader under förslagsanslag* för budgetåret 1967/68 anvisa ett anslag av 140 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND

Kasernbyggnaders delfond

38:o) **Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 94—96) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 24 900 000 kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 1,8 milj. kr. varav 1 799 000 kr. outnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda byggnadsverksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Liksom beträffande övriga investeringsanslag bör Kungl. Maj:t även nästa budgetår äga att inom ramen för det anvisade anslaget och sedan huvudhandlingar prövats av Kungl. Maj:t besluta om de i investeringsplanen upptagna objekten skall genomföras. Medel bör vidare få tagas i anspråk för andra objekt där byggnadskostnaderna beräknats understiga 0,3 milj. kr.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

39:o) **Byggnadsarbeten för armén.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnadsarbeten för armén för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 97—106) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 44 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa

budgetår till 36,2 milj. kr., varav 36 199 000 kr. outnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda byggnadsverksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 38 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för armén* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

40:o) **Byggnadsarbeten för marinen.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnadsarbeten för marinen för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 106—112) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 9 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 10 milj. kr., varav 9 999 000 kr. outnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda byggnadsverksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 38 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för marinen* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

41:o) **Byggnadsarbeten för flygvapnet.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnadsarbeten för flygvapnet för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 112—115) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 19,5 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 6 milj. kr., varav 5 999 000 kr. outnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda byggnadsverksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 38 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för flygvapnet* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

42:o) **Nybyggnad av kasernetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Nybyggnad av kasernetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 28 600 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 115—117) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 28 600 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 30 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelsförbrukningen under nästa budgetår till ca 80 milj. kr., varav ca 51,4 milj. kr. outnyttjade medel från föregående budgetår. Medelsförbrukningen under innevarande budgetår beräknas till ca 53,2 milj. kr.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer, att riksdagen må till *Nybyggnad av kasernetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 28 600 000 kr.

43:o) **Markförvärv för övningsfält m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Markförvärv för övningsfält m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 20 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 118—129) föreslagit riksdagen att dels medge att I 13:s handövningsfält, KA 1:s övnings- och skjutfält samt Marma skjutfält utvidgas på sätt som angivits i statsrådsprotokollet, dels till Markförvärv för övningsfält m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 13,7 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelsförbrukningen under nästa budgetår till 20 milj. kr. Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen eller förslagen om utvidgning av ifrågavarande övnings- och skjutfält. Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) medge att I 13:s handövningsfält, KA 1:s övnings- och skjutfält samt Marma skjutfält utvidgas på sätt som angetts i statsrådsprotokollet,

b) till *Markförvärv för övningsfält m.m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

44:o) **Markförvärv för nya förläggings- och övningsområden för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag till anslag för ifrågavarande ändamål utanför utgiftsramen för det militära försvaret (prop. 110, s. 129 och 130) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Markförvärv för nya förläggings- och övningsområden för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kr.

45:o) **Markförvärv för utvidgning av övningsfält för Värmlands regemente.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Markförvärv för utvidgning av övningsfält för Värmlands regemente för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 800 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 130—132) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 450 000 kr.

Utskottet. Det föreslagna anslaget har beräknats utanför kostnadsramen för det militära försvaret och avser ersättningsmark för I 2 i samband med överlåtelse av mark av regementets kasern- och övningsområde till Karlstads stad. Överenskommelsen med staden har godkänts av 1965 års riksdag (SU 102, rskr 276).

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Markförvärv för utvidgning av övningsfält för Värmlands regemente* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 450 000 kr.

Befästningars delfond

46:o) **Befästningsarbeten för gemensamma ändamål.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Befästningsarbeten för gemensamma ändamål för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 133—135) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 48,6 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 22 milj. kr., varav 21 999 000 kr. utnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda verksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer,

att riksdagen må till *Befästningsarbeten för gemensamma ändamål* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

47:o) **Befästningsarbeten för armén.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Befästningsarbeten för armén för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 136 och 137) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 11,5 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 9 298 000 kr., varav 9 297 000 kr. utnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda verksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer, att riksdagen må till *Befästningsarbeten för armén* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

48:o) **Befästningsarbeten för marinen.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Befästningsarbeten för marinen för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 137—140) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 28,5 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 25 milj. kr., varav 24 999 000 kr. utnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda verksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer,

att riksdagen må till *Befästningsarbeten för marinen* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

49:o) **Befästningsarbeten för flygvapnet.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Befästningsarbeten för flygvapnet för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 141—143) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 49,5 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 18 milj. kr., varav 17 999 000 kr. utnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda verksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer, att riksdagen må till *Befästningsarbeten för flygvapnet* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

50:o) **Flygfältsarbeten m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygfältsarbeten m. m. för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 143—146) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 52 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelförbrukningen under nästa budgetår till 17 milj. kr., varav 16 999 000 kr. utnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda verksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer, att riksdagen må till *Flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

51:o) **Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet).** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av

43 400 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 147—149) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 47 400 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 44 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelsförbrukningen under nästa budgetår till 47 411 000 kr., varav 11 000 kr. outnyttjade medel från föregående budgetår.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer, att riksdagen må till *Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet)* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 47 400 000 kr.

52:o) **Markförvärv för befästningar.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 202) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Markförvärv för befästningar för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 400 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 150 och 151) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1,1 milj. kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelsförbrukningen under nästa budgetår till 1,2 milj. kr., varav 0,8 milj. kr. outnyttjade medel från föregående budgetår.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer, att riksdagen må till *Markförvärv för befästningar* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kr.

Försvarets forskningsanstalts delfond

53:o) **Byggnadsarbeten för försvarets forskningsanstalt.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, s. 203) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnadsarbeten för försvarets forskningsanstalt för budgetåret 1967/68 beräkna ett investeringsanslag av 400 000 kr., har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 110 (s. 151—154) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1 000 kr.

Utskottet. Departementschefen beräknar medelsförbrukningen under nästa budgetår till 2 858 000 kr., varav 2 458 000 kr. utnyttjade medel från föregående budgetår. Den avsedda byggnadsverksamheten framgår av särskild investeringsplan för anslaget.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen. Med erinran om vad utskottet anfört under punkten 38 hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kr.

Stockholm den 9 maj 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Virgin, Birger Andersson, Ivar Johansson, Fritz Persson, Svensson, Kaijser, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Ottosson, Herbert Larsson, Edström och Dahlén; samt

från andra kammaren: herrar Bohman, Karlsson i Olofström, Ståhl, Almgren, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Nihlfors, Bergman, Mattsson, fröken Olsson, herrar Gustafsson i Skellefteå, Lindholm, Petersson och Gustavsson i Ängelholm.

Reservationer

1) vid *punkten 1* (Ramberäkning m. m.)

a) av herrar *Ivar Johansson, Bengtson, Edström, Dahlén, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Nihlfors, Mattsson* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 807 och II: 1007, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med »Utskottet anser» och slutar med »avser ramberäkningen», bort ha följande lydelse:

»Det hade varit önskvärt, att försvarsutredningen hade kunnat lämna förslag redan för budgetåret 1967/68. Då så icke är fallet får nästa budgetår betraktas som ett provisorieår.

Av det ovan anförda framgår att den föreslagna utgiftsnivån för nästa budgetår är lägre än den nivå för samma budgetår, som har legat till grund för myndigheternas planeringsnivå de senaste åren. I syfte att underlätta den nya planeringen och för att minska betalningssvårigheterna för redan beställd materiel har departementschefen inom den beräknade utgiftsramen ökat materielanslagens andel. Detta har åstadkommit genom besparingsåtgärder i fråga om andra utgiftsposter under huvudtiteln. Departementschefen framhåller, att påbörjade anskaffningar kan fortgå och några avbeställningar icke bli aktuella under nästa budgetår. Det är möjligt att så kan ske. Jämfört emellertid med myndigheternas förslag till anslag för nästa budgetår, som avsåg den s. k. planeringsnivån »3 600», innebär Kungl. Maj:ts förslag en minskning av medelstillgången under de tre stora materielanslagen med ca 466 milj. kr. Mot bakgrunden härav är det att befara att materielplaneringen på sikt kan allvarligt försvåras och därmed försvarets effektivitet nedgå. Till följd av nedskärningarna kan också betydande sysselsättningsvårigheter komma att uppstå för den svenska industri, som tillverkar materiel för försvaret, liksom för de militära verkstäderna. Det bör erinras om att den personal, varom här är fråga, ofta är specialutbildad. Även om den föreslagna utgiftsnivån endast avser tiden intill dess nytt försvarsbeslut fattas nästa år kan alltså nedskärningen av försvarsbudgeten under detta övergångsår medföra besvärande konsekvenser från planerings- och sysselsättningsynpunkt. För att i möjligaste mån lindra dessa följdverkningar anser utskottet befogat att ramen för de militära utgifterna något höjes. Utskottet föreslår därför, att utöver Kungl. Maj:ts förslag ett belopp av 100 milj. kr. tillföres försvarsbudgeten. Av detta belopp bör 50 milj. kr. utgå i anslagsmedel och 50 milj. kr. av förefintliga reservationer. Enligt utskottets mening bör med detta tillskott de tre försvarsgrenarnas materielanslag förstärkas. Riktpunkten bör därvid vara att, såsom i motionerna I: 807 och II: 1007 föreslagits, anskaffning i första hand igångsättes eller fortsättes av sådan materiel, som med relativt stor säkerhet kan bedömas komma att ingå även i en framtida försvarsorganisation och där de av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeskärningarna skulle få en från planerings- och sysselsättningsmässig samt samhällsekonomisk synpunkt direkt negativ och troligen icke avsedd effekt.

Utskottet kommer under respektive försvarsgrenars materielanslag att ange den materiel, som från nämnda synpunkt i första hand bör komma i fråga för anskaffning inom ramen för den ökade medelstilldelning, som utskottet sålunda föreslagit, samt beloppet av härför erforderliga medelsanvisningar och beställningsbemyndiganden.

Utskottet delar den i förenämnda motioner I: 807 och II: 1007 uttalade uppfattningen att, då storleken av försvarets kostnadsram för budgetåren efter det närmast kommande är föremål för prövning av försvarsutredning-

en, det torde vara självklart att riksdagen icke nu gör något uttalande beträffande planerings- eller kostnadsramarna för dessa år. Detta står också i överensstämmelse med statsmakternas tidigare uttalande att utredningen skall vara obunden vid sitt ställningstagande till frågan om försvarskostnadernas storlek. Beträffande denna del av motionerna gör utskottet hemställan under försvarsgrenarnas materielanslag.»

dels ock utskottets hemställan under I. a) bort ha följande lydelse:

»a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 384 och II: 480 samt I: 755 och II: 944, med bifall till motionerna I: 807 och II: 1007 samt med avslag å motionerna I: 485 och II: 606, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört om ramen för det militära försvaret, vilket innebär att utgiftsramen för budgetåret 1967/68 skall i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag ökas med 50 000 000 kr. till 5 009 000 000 kr., samt att av tillgängliga reservationsmedel må utöver utgiftsramen förbrukas 50 000 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag,»

b) av herrar *Virgin, Kaijser, Ottosson, Bohman* och *Petersson*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 384 och II: 480 samt I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med »Utskottet anser» och slutar med »avser ramberäkningen», bort ha följande lydelse: lydelse:

»Det hade varit önskvärt, att försvarsutredningen kunnat lämna förslag redan för budgetåret 1967/68. Då så icke är fallet får nästa budgetår betraktas som ett provisorieår.

Departementschefen gör gällande att den sammanlagda ökningen av anslagen jämfört med riksstaten för innevarande budgetår skulle uppgå till 229,4 milj. kr. Om man beaktar den av riksdagen beslutade minskningen av medelsförbrukningen med ca 350 milj. kr. under budgetåret 1966/67 skulle förslaget innebära en ökning med 579,4 milj. kr.

Utskottet anser, att den av departementschefen verkställda anslagsberäkningen är vilseledande. För att få en rättvisande jämförelse bör basbeloppen för innevarande budgetår och det som föreslås för nästa uttryckas i samma kostnadsläge (maj 1966). Om man alltså till det för budgetåret 1966/67 fastställda basbeloppet, 4 588,6 milj. kr., lägger 335 milj. kr., utgörande skillnaden i pris- och löneläge maj 1965—maj 1966, och jämför den därvid framkomna summan 4 923,6 milj. kr. med det av departementschefen för nästa budgetår föreslagna basbeloppet, 4 600 milj. kr., visar framräkningen en minskning i anslagsmedel med ca 324 milj. kr. Det må erinras om att det vid den beslutade nedskärningen förra året av kostnadsnivån med

350 milj. kr. underströks att åtgärden endast var tillfällig och att beloppet skulle återgå under de närmaste budgetåren. Det kan alltså icke vara riktigt att jämföra anslagsbeloppet efter denna provisoriska reducering med innevarande års. Även om man vid jämförelsen medräknar detta belopp blir departementschefens förslag till anslagstilldelning dock avsevärt lägre än den nuvarande nivån. Nya kostnader, t. ex. för bättre värnpliktsförmåner och reducering av försvarsindex, har nämligen inlagts i den föreslagna utgiftsramen, tillsammans uppgående till ca 120 milj. kr. Departementschefen har vidare räknat med en tillfällig begränsning av repetitionsövningarna under 1967/68. De direkta utgifterna under nästa budgetår minskas härigenom med ca 50 milj. kr. För att åstadkomma stridsdugliga krigsförband måste emellertid dessa repetitionsövningar framdeles återtagas. Den verkliga minskningen av anslagstilldelningen till försvaret kan alltså uppskattas till ca 400 milj. kr. eller, om man tar i beaktande att de inställda repetitionsövningarna bör återtagas, ca 450 milj. kr.

Det är uppenbart att en nedskärning av angiven storlek måste få betydande återverkningar. Vad beträffar försvarsgrenarnas materielanslag må härvidlag framhållas följande.

I fråga om armén kan den avsedda förnyelsen av materiel för fältförbanden icke ske i tillräcklig omfattning. En betydande del av planerade luftvärnsrobotar kan icke anskaffas liksom ej heller erforderliga pansarvärns-pjäser. Ammunitionstillverkningen måste begränsas. I fråga om marinen kan varken kanonbåtar eller det ena av de två planerade minfartygen beställas. Utvecklingen av kust- och sjörobot 08 måste avbrytas och anskaffningen av materiel till rörliga spärrförband senareläggas. För flygvapnets del måste den fortsatta materielanskaffningen för stridsledning och för flygbaserna starkt begränsas, likaså tillverkningen av robotar och ammunition. En betydande del av flygvapnets utgifter i Viggenprojektet låses utan att detta avvägs mot andra alternativ i den föreslagna låga utgiftsramen. Vidare måste frågan om beväpning till flygplan Sk 60 skjutas på framtiden.

Av det anförda framgår att den föreslagna anslagsberäkningen får allvarliga följder för vår försvarseffekt och genom de starkt minskade beställningarna medför betydande störningar på arbetsmarknaden.

Såsom motionsvis framhållits är det av yttersta vikt att planmässigheten i vårt försvars funktion i sina väsentligheter kan bibehållas och att den långsiktiga materielanskaffningen kan fortgå utan de allvarliga rubbningar, som ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle medföra. Det är också av vikt att den sittande försvarsutredningen har full handlingsfrihet vid sina kommande överläggningar om försvarsanslagens storlek efter budgetåret 1967/68 att kunna enas om ett förslag som bibehåller vår försvarskraft på den nivå varom hittills enighet rått.

Mot bakgrund av det anförda kan Kungl. Maj:ts förslag icke godtagas.

För att ge försvarsutredningen handlingsfrihet är det enligt utskottets mening nödvändigt att den av Kungl. Maj:t föreslagna utgiftsramen höjes. Utskottet vill i anslutning till motionsvis framlagt förslag förorda, att höjningen bestämmes till 300 milj. kr. Härigenom kommer basbeloppet att utgöra 4 900 milj. kr. i pris- och löneläge maj 1966. Härjämte bör befintliga reservationer frisläppas i den utsträckning konjunkturläget medger.

Utskottet anser även att den långsiktiga planeringen under tiden fram till dess ett nytt försvarsbeslut fattats skall ske enligt det till överbefälhavaren överlämnade utredningsalternativet C.

Beträffande fördelningen av ovan angivna 300 milj. kr. på de olika materielanslagen återkommer utskottet i det följande.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motionerna I: 384 och II: 480 samt I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga.»

dels ock utskottets hemställan under I. a) bort ha följande lydelse:

»a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 807 och II: 1007, med bifall till motionerna I: 384 och II: 480 och I: 755 och II: 944 samt med avslag å motionerna I: 485 och II: 606, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anför om ramen för det militära försvaret, vilket innebär att utgiftsramen för budgetåret 1967/68 skall i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag ökas med 300 000 000 kr. till 5 259 000 000 kr., varigenom basbeloppet kommer att uppgå till 4 900 000 000 kr. i pris- och löneläge maj 1966, samt att befintliga reservationer skall frisläppas i den utsträckning konjunkturläget medger,»

c) av herr *Ståhl*.

2) vid *punkten 2* (Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl.) av herrar *Edström, Dahlén, Nihlfors* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 14, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »i krigskompanichefsuppgifter», bort ha följande lydelse:

»Utskottet ifrågasätter emellertid om inte skäl numera föreligger att för samtliga truppslag pröva frågan om erfarna och särskilt förtjänta underofficerare kunde tagas i anspråk icke endast tillfälligtvis utan även eljest i befattning som ställföreträdande kompanichef. Härigenom skulle man ta bättre vara på dessa underofficerares kompetens att föra kompani i krig och deras stora erfarenhet av trupputbildning. Utskottet anser att riksdagen bör i anledning av yrkandet i motionen II: 1010, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet sålunda anför.»

dels ock att utskottets hemställan under c) bort ha följande lydelse:

»c) i anledning av motionen II: 1010, i vad den avser placering av officer och underofficer som ställföreträdande kompanichef, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört,»

3) *vid punkten 9* (Anskaffning av tygmateriel m. m.)

a) av herrar *Ivar Johansson, Bengtson, Edström, Dahlén, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Nihlfors, Mattsson* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka — under förutsättning av bifall till reservationen 1 a) — ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 807 och II: 1007, såvitt nu är i fråga, och att därför *dels* det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 19 börjar med »Inom den» och på s. 20 slutar med »i fråga», bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 1 uttalat angelägenheten av en ökning av medelsförbrukningen under försvarsgrenarnas materielanslag utöver Kungl. Maj:ts förslag. Ökningen bör uppgå till 100 milj. kr. varav 50 milj. kr. av tillgängliga reservationsmedel. I anslutning härtill vill utskottet, vad arméns tygmaterielanslag beträffar, föreslå att beställningar utlägges utöver Kungl. Maj:ts förslag så att anskaffning av främst ammunition och 9 cm pansarvärnspjäser kan fullföljas och pågående ombeväpning av förband kan plan enligt fortsätta.

Med hänvisning till vad utskottet ovan och under punkten 1 anfört vill utskottet i anslutning till yrkandet i motionerna I: 807 och II: 1007 föreslå, att det av Kungl. Maj:t för anskaffning av tygmateriel m. m. äskade anslaget ökas med 17 milj. kr. till 579 676 000 kr. samt att därutöver må utnyttjas reservationsmedel till ett belopp av 13 milj. kr.

Utskottet har under punkten 1 uttalat, att riksdagen icke nu bör binda sig beträffande försvarets planerings- eller kostnadsramar för budgetåren efter 1967/68. Härav följer, att utskottet avstyrker Kungl. Maj:ts förslag att för planering av anskaffning av tygmateriel m. m. godkänna ramar för anslag och medelsförbrukning för tid efter budgetåret 1967/68.

Kungl. Maj:t har för nästa budgetår begärt ett beställningsbemyndigande om 370 milj. kr. och därvid räknat med att detta bemyndigande och bemyndigandebelopp för innevarande budgetår som står till Kungl. Maj:ts disposition skall utnyttjas för anskaffningsverksamheten under nästa budgetår. För de anskaffningar som utskottet ovan angivit bör ytterligare beställningsbemyndigande lämnas. Det torde härvidlag få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning bestämma storleken av detta belopp samt att anmäla detsamma för riksdagen.»

dels ock utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må

I. med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 755

och II: 944 samt med bifall till motionerna I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, avslå departementschefens förslag om godkännande av ramar för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74,

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 755 och II: 944, med avslag å motionerna I: 485 och II: 606 samt med bifall till motionerna I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m.m. får läggas ut inom en kostnadsram av 370 000 000 kr. och med belopp därutöver i enlighet med utskottets förslag,

b) till *Anskaffning av tygmateriel m.m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 579 676 000 kr. samt medge att därutöver må utnyttjas reservationsmedel till ett belopp av 13 000 000 kr.»

b) av herrar *Virgin, Kaijser, Ottosson, Bohman* och *Petersson*, vilka — under förutsättning av bifall till reservationen 1 b) — ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 755 och II: 944, såvitt nu är fråga, och att därför

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 19 börjar med »Inom den» och på s. 20 slutar med »i fråga», bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 1 uttalat angelägenheten av en ökning av medelsförbrukningen främst under försvarsgrenarnas materielanslag utöver Kungl. Maj:ts förslag. Den sammanlagda ökningen uppskattas till 298 750 000 kr., varvid utskottet räknar med att befintliga reservationer frisläpps i den omfattning konjunkturläget medger. Ökningen bör i enlighet med motionerna I: 755 och II: 944 fördelas med 84,6 milj. kr. på tygmaterielanslaget, med 59,6 milj. kr. på fartygsmaterielanslaget och med 154,55 milj. kr. på flygmaterielanslaget. Höjningen med avseende å nu ifrågavarande anslag avses för ändamål som närmare framgår under punkten 1. Anslaget bör alltså uppföras med 647 276 000 kr.

Utskottet får hänvisa till vad utskottet under punkten 1 anfört i fråga om planeringen av materielanskaffning under tiden fram till dess ett nytt försvarsbeslut fattats.

Kungl. Maj:t har för nästa budgetår begärt ett beställningsbemyndigande om 370 milj. kr. och därvid räknat med att detta bemyndigande och bemyndigandebelopp för innevarande budgetår som står till Kungl. Maj:ts disposition skall utnyttjas för anskaffningsverksamheten under nästa budgetår. För de anskaffningar som utskottet under punkten 1 angivit bör ytterligare beställningsbemyndigande lämnas. Det torde härvidlag få ankomma på

Kungl. Maj:t att efter prövning bestämma storleken av detta belopp samt att anmäla detsamma för riksdagen.»

dels ock utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med avslag å motionerna I: 807 och II: 1007 samt med bifall till motionerna I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att den långsiktiga planeringen av materielanskaffning under tiden fram till dess ett nytt försvarsbeslut fattats skall ske enligt det till överbefälhavaren överlämnade utredningsalternativet C,

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 807 och II: 1007, med avslag å motionerna I: 485 och II: 606 samt med bifall till motionerna I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 370 000 000 kr. och med belopp därutöver i enlighet med utskottets förslag,

b) till *Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 647 276 000 kr. samt medge att därutöver må utnyttjas reservationsmedel i enlighet med utskottets förslag,»

4) *vid punkten 17* (Anskaffning av fartygsmateriel m. m.)

a) av herrar *Ivar Johansson, Bengtson, Edström, Dahlén, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Nihlfors, Mattsson* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka — under förutsättning av bifall till reservationen 1 a) — ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 807 och II: 1007, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 24, som börjar med »Inom den» och slutar med »i fråga», bort ha följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 1 uttalat angelägenheten av en ökning av medelsförbrukningen under försvarsgrenarnas materielanslag utöver Kungl. Maj:ts förslag. Ökningen bör uppgå till 100 milj. kr. varav 50 milj. kr. av tillgängliga reservationsmedel. I anslutning härtill vill utskottet, vad förvarande anslag beträffar, föreslå att beställning kan ske av ett andra min- och depåfartyg och anskaffning påbörjas av ett färdigutvecklat vapensystem för kustartilleriets rörliga spärrförband. Vidare bör planerad anskaffning av minor och torpeder kunna fortsätta.

Med hänvisning till vad utskottet ovan och under punkten 1 anfört vill utskottet i anslutning till yrkandet i motionerna I: 807 och II: 1007 föreslå,

att det av Kungl. Maj:t för anskaffning av tygmateriel m. m. äskade anslaget ökas med 10 milj. kr. till 284 668 000 kr. samt att därutöver må utnyttjas reservationsmedel till ett belopp av 10 milj. kr.

Utskottet har under punkten 1 uttalat, att riksdagen icke nu bör binda sig beträffande försvarets planerings- eller kostnadsramar för budgetåren efter 1967/68. Härav följer, att utskottet avstyrker Kungl. Maj:ts förslag att för planering av anskaffning av fartygsmateriel m. m. godkänna ramar för anslag och medelsförbrukning för tid efter budgetåret 1967/68.

Kungl. Maj:t har för nästa budgetår begärt ett beställningsbemyndigande om 120 milj. kr. och därvid räknat med att detta bemyndigande och bemyndigandebelopp för innevarande budgetår som står till Kungl. Maj:ts disposition skall utnyttjas för anskaffningsverksamheten under nästa budgetår. För de anskaffningar som utskottet ovan angivit bör ytterligare beställningsbemyndigande beviljas. Det torde härvidlag få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning bestämma storleken av detta belopp samt att anmäla detsamma för riksdagen.»

dels ock utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må

I. med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 755 och II: 944 samt med bifall till motionerna I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, avslå departementschefens förslag om godkännande av ramar för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74,

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 755 och II: 944, med avslag å motionerna I: 485 och II: 606 samt med bifall till motionerna I: 807 och II: 1007, samtliga motionerna såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 120 000 000 kr. och med belopp därutöver i enlighet med utskottets förslag,

b) till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 284 668 000 kr. samt medge att därutöver må utnyttjas reservationsmedel till ett belopp av 10 000 000 kr.»

b) av herrar *Virgin, Kaijser, Ottosson, Bohman* och *Petersson*, vilka — under förutsättning av bifall till reservationen 1 b) — ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 755 och II: 944, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 24, som börjar med »Inom den» och slutar med »i fråga», bort ha följande lydelse:

»Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkterna 1 och 9 föreslår utskottet att förevarande anslag höjes i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 59,6 milj. kr. till 334 268 000 kr.

Vad beträffar planeringen av materielanskaffning tills nytt försvarsbeslut fattats får utskottet hänvisa till vad utskottet härom anfört under punkten 1.

Kungl. Maj:t har för nästa budgetår begärt ett beställningsbemyndigande om 120 milj. kr. och därvid räknat med att detta bemyndigande och bemyndigandebelopp för innevarande budgetår som står till Kungl. Maj:ts disposition skall utnyttjas för anskaffningsverksamheten under nästa budgetår. För de anskaffningar som utskottet under punkten 1 angivit bör ytterligare beställningsbemyndigande beviljas. Det torde härvidlag få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning bestämma storleken av detta belopp samt att anmäla detsamma för riksdagen.»

dels ock utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med avslag å motionerna I: 807 och II: 1007 samt med bifall till motionerna I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att den långsiktiga planeringen av materielanskaffning under tiden fram till dess ett nytt försvarsbeslut fattats skall ske enligt det till överbefälhavaren överlämnade utredningsalternativet C,

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 807 och II: 1007, med avslag å motionerna I: 485 och II: 606 samt med bifall till motionerna I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 120 000 000 kr. och med belopp därutöver i enlighet med utskottets förslag,

b) till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 334 268 000 kr. samt medge att därutöver må utnyttjas reservationsmedel i enlighet med utskottets förslag.»

c) av herrar *Virgin, Kaijser, Ottosson, Bohman* och *Petersson*, vilka — under förutsättning av bifall till reservationen 1 b) — ansett att det stycke i utskottets yttrande på s. 24, som börjar med »Utskottet anser» och slutar med »i ämnet», bort utgå.

5) vid *punkten 25* (Anskaffning av flygmateriel m. m.)

a) av herrar *Virgin, Kaijser, Ottosson, Bohman* och *Petersson*, vilka ansett

att det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 29 börjar med »Med hänsyn» och på s. 30 slutar med »annan verksamhet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner icke klarlagt, att en anskaffning av flygplan 37 kan rymmas i alla de av försvarsutredningen från överbefälhavaren infordrade utredningsalternativen med bibehållande av kravet på bästa möjliga försvarseffekt för utgivna anslag. Sannolikt torde detta dock bli möjligt åtminstone i alternativ C. Utskottet har intet att erinra mot att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att beställa föreslagna 100 flygplan 37 men förutsätter att detta bemyndigande icke utnyttjas förrän de infordrade utredningarna givit en klarare bild av möjligheten att på ett försvarsekonomiskt godtagbart sätt infoga flygplan 37 i de skilda kostnadsramarna. Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionerna I: 390 och II: 488.»

b) av herrar *Ivar Johansson, Bengtson, Edström, Dahlén, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Nihlfors, Mattsson* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka — under förutsättning av bifall till reservationen 1 a) — ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 807 och II: 1007, såvitt nu är i fråga, och att därför dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 30, som börjar med »Inom den» och slutar med »och bassystemen», bort ha följande lydelse:

»Utskottet tillstyrker i första hand beställningsbemyndiganden om 1 560 milj. kr. för flygplan 37 och 340 milj. kr. för övriga anskaffningar av flygmateriel, tillhoppa 1 900 milj. kr. Enligt departementschefen bör anskaffning ske av bl. a. flygplan 37 och flygplan 35 F, utveckling av robot o 5 och viss komplettering av stril- och bassystemen.

Utskottet har under punkten 1 uttalat angelägenheten av en ökning av medelsförbrukningen under försvarsgrenarnas materielanslag utöver Kungl. Maj:ts förslag. Ökningen bör uppgå till 100 milj. kr. varav 50 milj. kr. av tillgängliga reservationsmedel. I anslutning härtill vill utskottet, vad förevarande anslag beträffar, föreslå att beställningar utlägges utöver Kungl. Maj:ts förslag så att utbyggnaden av vissa radarstationer, på vilka redan betydande kostnader är nedlagda, kan fullföljas samt anskaffning ske av avsedd jaktrobot för flygplan 35 F, vilken eljest omöjliggöres.

Med hänvisning till vad utskottet ovan och under punkten 1 anfört vill utskottet i anslutning till yrkandet i motionerna I: 807 och II: 1007 föreslå att det av Kungl. Maj:t för anskaffning av flygmateriel m. m. äskade anslaget ökas med 23 milj. kr. till 1 142 979 000 kr. samt att därutöver må utnyttjas reservationsmedel till ett belopp av 27 milj. kr.

Utskottet har under punkten 1 uttalat, att riksdagen icke nu bör binda sig beträffande försvarets planerings- eller kostnadsramar för tid efter budgetåret 1967/68. Härav följer, att utskottet avstyrker Kungl. Maj:ts förslag att för planering av anskaffning av flygmateriel m. m. godkänna ramar för anslag och medelsförbrukning för tid efter budgetåret 1967/68.

Kungl. Maj:t har, såsom nämnts, för nästa budgetår begärt ett beställningsbemyndigande om 1 900 milj. kr. För de anskaffningar som utskottet ovan angivit bör ytterligare beställningsbemyndigande beviljas. Det torde härvidlag få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning bestämma storleken av detta belopp samt att anmäla detsamma för riksdagen.»

dels ock utskottets hemställan under II. och III. bort ha följande lydelse:

»II. med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 755 och II: 944 samt med bifall till motionerna I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, avslå departementschefens förslag om godkännande av ramar för anslag och medelsförbrukning under budgetåren 1967/68—1973/74,

III. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 755 och II: 944, med avslag å motionerna I: 485 och II: 606 samt med bifall till motionerna I: 807 och II: 1007, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m.m. får läggas ut inom en kostnadsram av 1 900 000 000 kr. och med belopp därutöver i enlighet med utskottets förslag,

b) till *Anskaffning av flygmateriel m.m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 1 142 979 000 kr. samt medge att därutöver må utnyttjas reservationsmedel till ett belopp av 27 000 000 kr.»

c) av herrar *Virgin, Kaijser, Ottosson, Bohman* och *Petersson*, vilka — under förutsättning av bifall till reservationen 1 b) — ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 755 och II: 944, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 30, som börjar med »Inom den» och slutar med »och bassystemen», bort ha följande lydelse:

»Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkterna 1 och 9 föreslår utskottet att förevarande anslag höjes i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 154 550 000 kr. till 1 274 529 000 kr.

Vad beträffar planeringen av materielanskaffning tills nytt försvarsbeslut fattats får utskottet hänvisa till vad utskottet härom anfört under punkten 1. Kungl. Maj:t har, såsom nämnts, för nästa budgetår begärt ett beställningsbemyndigande om 1 900 milj. kr. För de anskaffningar som utskottet under punkten 1 angivit bör ytterligare beställningsbemyndigande beviljas. Det torde härvidlag få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning bestämma storleken av detta belopp samt att anmäla detsamma för riksdagen.»

dels ock utskottets hemställan under II. och III. bort ha följande lydelse:

»II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med avslag å motionerna I: 807 och II: 1007 samt med bifall till motionerna I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att den långsiktiga planeringen av materielanskaffning under tiden fram till dess ett nytt försvarsbeslut fattats skall ske enligt det till överbefälhavaren överlämnade utredningsalternativet C;

III. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 807 och II: 1007, med avslag å motionerna I: 485 och II: 606 samt med bifall till motionerna I: 755 och II: 944, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 1 900 000 000 kr. och med belopp därutöver i enlighet med utskottets förslag,

b) till *Anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 1 274 529 000 kr. samt medge att därutöver må utnyttjas reservationsmedel i enlighet med utskottets förslag.»

d) av herr *Ståhl*.